

XUÂN ẤT TỶ NÓI CHUYỆN RẮN - RÍT

■ NGUYỄN TRƯỜNG KHÁNG (*)

Trong thế giới động vật, có loài này là “kẻ thù truyền kiếp” của loài kia, như là những “khắc tinh” muôn thuở. Ở vùng quê, trên cạn thì loài gà được coi như “thần chết” của loài rít (rết). Ở dưới nước thì con rắn trun được xem như “kẻ hủy diệt” của loài lươn. Khi long trâu lội qua sông, chẳng may bị con đèn¹ nhỏ xíu cắn thì con trâu nặng cả nửa tấn cũng bị chết chìm. Ngoài ra, nhiều loài rắn là “sát thủ” của loài chuột, còn các loại rắn độc luôn là nỗi ám ảnh của con người.

1. Chuyện rắn trun và con lươn

Có câu chuyện đời xưa kể rằng: Hồi năm, loài lươn có màu da xấu xí, đen xì lại có khoan trắng dưới bụng như con rắn trun bây giờ. Ngược lại, con rắn trun thì có màu nâu vàng óng ả rất đẹp (như con lươn ngày nay).

Mặc cảm bởi hình dạng xấu xí của mình, lươn luôn mơ ước có được “bề ngoài” đẹp như rắn trun. Một hôm gặp rắn trun, lươn thổ lộ: “Ước gì tôi có được màu da đẹp như anh dù chỉ trong một thời gian thôi rồi có chết cũng cam lòng!” Nghe vậy, rắn trun mới ra điều kiện: “Nếu tôi bằng lòng đổi màu da đẹp của tôi cho anh, tức là tôi phải suốt đời mang màu da xấu xí của anh, với một điều kiện: Khi nào tôi đổi lòng anh phải làm mỗi cho tôi nuốt, anh có bằng lòng không?”

Lươn vốn ham vẻ đẹp hào nhoáng bên ngoài nên khi nghe điều kiện đặt ra của rắn thì nghĩ thầm:

“Thà một phút rực vàng rồi hóa kiếp/ Còn hơn là sống tiếp với rắn rì”

Và lươn đã đồng ý hoán đổi. Thế là hai bên đã tự nguyện đổi màu da cho nhau. Lươn trở nên vàng đẹp, còn rắn trun thì đen thui lại có khoan trắng dưới bụng, ở chót đuôi có màu đỏ chót trông rất phản cảm... Bù lại, mỗi khi tới kỳ rắn đổi thì lươn phải nạp mạng cho rắn được no lòng. Rắn nuốt chửng lươn từ từ vào bụng

rồi tiêu hóa dần sau đó nhiều ngày tùy theo con mỗi lớn, nhỏ...

Rắn trun nuốt lươn

Con đèn cắn chết trâu

(*) Hội Khoa học lịch sử Thanh Bình, Đồng Tháp - SĐT: 0397831645 - Email: khngnt52@gmail.com

1.Là tên một loại rắn nhỏ cực độc, chóp đuôi loa ra, mùa lũ từ biển Hồ trôi xuống VN, thường hay cắn chết trâu khi lội qua sông

Đó chỉ là chuyện đời xưa nhằm giải thích lý do tại sao lươn bị rắn trun nuốt trọn (nguyên con) vào bụng. Trong khi trên thực tế, nếu nhốt chung 2 loài này với nhau (vào một chậu nước chẳng hạn) để quan sát, ta sẽ thấy chúng đánh nhau (cắn lộn) không khoan nhượng. Đôi lúc con lươn có phần thắng thế hơn do nhanh nhẹn, còn rắn trun thì lờ quờ, chậm chạp. Ấy vậy mà ngoài thiên nhiên, tại sao rắn trun lại không chế được con lươn trước khi nuốt và bụng? Đây là vấn đề không phải dễ giải thích. Người ta đã bỏ công nghiên cứu để tìm ra nguyên nhân của hiện tượng này. Có khi kẻ bị hại (lươn) lại to hơn, dài hơn chiều dài của con rắn. Khi nuốt xong, con rắn sẽ phình to ra như cái bong bóng dài, ngoài miệng rắn còn ló ra một khúc đuôi lươn. Trường hợp này thì cả 2 con thường chết hết. Sáng ra bị người ta lượm cả “cặp đôi hoàn hảo” đem về ăn thịt. Điều này cho thấy rắn trung ham ăn đến chết một cách điên dại!...

Khi lũ về, người ta dùng lục bình (bèo tây) cùng với một số loài cỏ nổi khác, chất thành từng đồng nổi trên mặt nước, phần chìm dưới nước chừng vài ba tấc. Ở có đường kính khoảng 1 mét, sao cho khi xúc lên, toàn bộ ụ lươn nằm gọn trong vọt xúc. Người ta bắt ốc, cua đập giập rồi nhét vào giữa ụ lươn (dưới mặt nước), muốn cho hấp dẫn thêm, thì bỏ thêm một bọc trùn (giun đất đập chết bỏ trong lưới cước ni lông bao lại) tạo thêm mối tanh tươi để dụ lươn vào.

Sáng ra, người ta dùng vọt xúc, quăng lục bình, cỏ ụ ra ngoài để bắt lươn, lắm khi bắt được rắn trun và một số cá đồng... Như đã nói trên, lươn là niềm đam mê của rắn trung nên tìm vào. Mà hề có rắn trun (kẻ hủy diệt) vào thì sẽ không còn con lươn nào tồn tại trong ụ cả vì rắn đã nuốt sạch. Cũng chả sao! Không bắt được lươn thì bắt rắn vậy!

+ Cắm câu rắn trun

Người ta xúc được lươn, lựa những con nhỏ bằng ngón tay, cắt ra từng đoạn chừng 3-4cm để làm mồi câu rắn trun. Dùng lưỡi câu khá to móc mỗi lươn rồi đem cắm dọc theo mé nước (mương, rạch...lúc chiều tối). Trước khi đi ngủ, đội đèn đi thăm một góc, gỡ bắt rắn trun đã dính câu. Sửa mồi lại hoặc thay mồi mới vì có một số bị ốc, cua cắn phá. Đến sáng thăm góc nữa, gỡ bắt rắn và có cả cá (lóc, trê) cùng ăn mồi lươn nên mắc câu (khi nước lớn ngập mồi). Từ nửa đêm về sáng nếu nước ròng bỏ bãi, các miếng mồi lươn nằm trên khô, bắt đầu ươn lên, bốc mùi dẫn dụ loài ếch tìm đến xơi và mắc câu.

Có thơ ghi nhận:

“Cắm câu để bắt rắn trun/ Trê, lóc ăn cùng nên cũng dính luôn

Đến lúc gần sáng mồi ươn/ Lũ ếch tìm đường mò đến ăn câu” (M-D)

+ Bí mật giữa con rắn trun và con lươn

Một số người am hiểu giải thích đúng căn nguyên: Khi con rắn xâm nhập vào ụ lươn, hang lươn (khu vực lươn ở) thì chúng sẽ bài tiết ra loại hóa chất có tác dụng gây mê cực mạnh (đối với loài lươn). Nếu con lươn nào bị lọt vào vùng “phủ sóng” ấy thì trong chốc lát sẽ bị tê liệt toàn thân, thần kinh bị hôn mê sâu (như chết). Con lươn bất động nhưng vẫn tươi rói, tức thì con rắn sẽ nuốt chửng con mồi từ đầu đến đuôi rồi tiêu hóa dần trong nhiều ngày sau đó tùy thuộc theo mức độ lớn, nhỏ của con mồi.

+ Ngâm rượu rắn

Bắt rắn trun còn sống, rửa sạch, cho tắt cả vào cái hủ rồi đổ nước nóng (khoảng 60 độ, hoặc nước muối) vào để trước khi chết, rắn nhào lộn hết cỡ, sẽ bài tiết hết chất thải trong bụng chúng (phân và nước tiểu). Khi rắn đã chết hoàn toàn, đem nướng sơ trên than hồng cho đến khi da (vẩy) vừa rám vàng rồi đem ngâm vào rượu cốt (45°) chừng vài, ba tháng, rượu sẽ dậy mùi thơm đặc trưng. Nghe nói loại rượu thuốc này trị được bệnh đau nhức xương khớp, đặc biệt là gai cột sống(?). Sau khi ngâm rượu thời gian khá lâu nhưng hình hài (rắn ri) của chúng vẫn còn nguyên vẹn. Nếu ngâm trong keo thủy tinh trong suốt, nhìn vào sẽ thấy... ớn! Nhưng mùi vị thì rất thơm ngon². Đây là loại rượu quý hiếm nên rất được trân trọng. Chỉ những người thân thiết lắm mới được mời “chia sẻ”!

2. Chuyện con gà và con rít (rết)³

Con rít “kỵ vầy” con gà do nguyên nhân sau: Các nhà khoa học cho biết, trong nước của con gà có chứa hóa chất đặc biệt, chất này kiêng kỵ với cơ thể loài rít nên khi con rít (bị vớ ổ) đang chạy trốn, con gà đuổi sát theo sau (vì rít luôn là “mỹ vị” của gà). Khi mò con gà vừa mổ trúng thân con rít thì ngay tức khắc con mồi đang sống (chạy) bỗng nhiên mềm nhũn (như chết. Mời xem ảnh (3)), con gà sẽ tha con mồi tìm nơi trống trải để xé xác, ăn tươi nuốt sống con mồi... Có những con rít to, dài (tên chữ là Ngô Công) khi gà gặp được mồi thường giữ thật mạnh và liên tục cho thân rít đứt ra từng đoạn ngắn dạng nuốt. Nhưng vì thân rít lớn, khá dai, gà cố giữ mạnh hơn... vô tình làm con rít vọt ra khỏi mỏ gà... Ngay giờ nó đang hôn mê, vừa

2. Tác giả may mắn được mời dùng thử một lần. Hương vị rất tuyệt vời, còn công dụng thì chưa rõ vì mới dùng lần đầu không thể kết luận được.

3. Rít núi, rừng to bằng ngón chân cái, dài hơn 3 tấc, khi bị rít cắn sẽ đau nhức cả tuần. Người ta dùng ngón tay thọc vào miệng và họng gà ngoáy vòng vòng cho nhót gà dính vào ngón tay rồi thoa vào vết thương bị rít cắn sẽ bớt sưng và đau nhức.

Con gà, kẻ thù truyền kiếp của rít

thoát ra khỏi mỏ gà tức thì con rít bình tĩnh lại, nó lại bỏ chạy thật nhanh hòng thoát thân. Con gà lại đuổi theo mổ tiếp vào thân nó, tức thì con rít lại “xụi lơ” như lúc bị mổ lần đầu... Cuối cùng, con gà cũng xé xác được con mồi và xơi ngon lành. (Cảnh này người viết từng tận mắt chứng kiến)

Người ta giải thích rằng, chính chất “kiêng kỵ” trong nước miếng con gà làm con mồi tê liệt và ngất đi trước khi bị xé xác. Vấn đề khác được đặt ra là tại sao con rít có nọc độc mà con gà nuốt vào không hề gì cả? Đáp án là, do hệ thống tiêu hóa của gà được cấu tạo rất đặc biệt: có nhiều túi (diều, mề, ruột...) nên có khả năng phân hủy và loại bỏ hết chất độc của rít. Độ pH trong dịch vị của gà thấp (từ 2,5 đến 3) là loại axit cực mạnh, hấp thu và phân hủy hoàn toàn độc tố của rít nên không gây độc gì cho gà. Trái lại thịt rít còn rất bổ dưỡng. Gà trống đá mà thỉnh thoảng được cho ăn mồi rít thì đá rất hăng và khỏe. Gà đố mái mà được ăn thịt rít thì sẽ rất sung mãn, một con trống có thể giao phối cho cả chục gà mái.

3. Chuyện con đèn và loài trâu

Đến mùa lũ nước từ thượng nguồn sông Mê Kông đổ xuống Việt Nam qua 2 nhánh Tiền và Hậu Giang, đôi khi cuốn theo một loài rắn nhỏ (có đuôi phình to) nhưng cực độc. Dân gian gọi là *con đèn*, rất hay cắn trâu khi lội (bơi) qua sông. Sau khi bị đèn cắn, nọc độc của nó sẽ làm cho thần kinh con trâu bị tê liệt và rơi vào tình trạng ngủ thật sâu, không còn chủ động bơi được nữa, rồi chìm và chết dưới mặt nước sông. Chủ trâu chỉ còn biết nhờ xuống, ghe của bà con trên bờ ra kè xác trâu (vì thân trâu to, bụng lớn như cái phao nên không chìm lìm mà chỉ chìm lơ lửng dưới mặt nước) vào tới bờ, nhờ dân làng phụ giúp kéo lên xẻ thịt bán vớt vác như lượm của đổ! Có câu hát ru buồn như lời tâm sự với con trâu yêu quý (đã chết):

“Khi nào còn sống mày ở với tao/ Bây giờ mày chết cầm dao (tao) xẻ mày...”

Thế là tài sản của một gia đình, phút chốc đã bị mai một, vì con trâu vốn là “đầu cơ nghiệp” bỗng dưng

Rắn hổ mang

không còn nữa. Nghe báo tin buồn, cả nhà (chủ trâu) đều khóc như mất một người thân trong gia đình vậy!

4. Một số loài rắn phổ biến khác

+ Rắn độc

Gồm rất nhiều loài như hổ mang, mái gấm, hổ đất, hổ tre, cạp nong, cạp nia,... Có câu: “Mái gấm tại lổ/ Rắn hổ về nhà” ý nói khi bị rắn mái gấm cắn thì chết ngay tại chỗ, còn rắn hổ cắn thì có thể về nhà lo chạy thuốc cấp cứu khẩn kẻo không còn kịp. Do nọc rắn cực độc nên khi làm thịt rắn người ta cắt đầu của nó đem ra vườn đào lỗ chôn thật sâu hoặc thiêu hủy kỹ để ngừa hậu hoạn (bị giẫm đạp rất nguy hiểm).

+ Rắn thường (không có nọc độc)

Có loài cũng rất hung hăng như hổ ngựa, ri voi, ri cá... sẽ tấn công người nếu đến gần chúng. Cũng có nhiều loài rất hiền (không cắn người, nhưng rất dữ khi gặp con mồi) như rắn trun, rắn bông súng, rắn râu, rắn hổ hành,... người ta nắm bắt chúng như bắt lươn mà không hề bị cắn, mổ gì. Ngoại trừ lúc bắt rắn mà vô tình làm cho chúng bị đau như khi gỡ rắn trun dính câu hoặc rắn cái sắp đẻ... thì hãy cảnh giác kẻo bị cắn. Nhưng chỉ bị thương, có khi chảy máu như chỉ bị đau chớ không nguy hiểm đến tính mạng.

Riêng loài rắn hổ hành: da tỏa nức mùi hành tím, khi xào chín thì rất thơm ngon. Đây là một loài rắn hiền (không hề cắn người nên bắt chúng như bắt lươn). Loài này chuyên bắt chuột đồng để ăn, vì không có nọc độc nên khi ngoạm được con mồi (chuột) nó dùng thân dài quấn tròn quanh con chuột rồi siết chặt đến khi con chuột chết sẽ nuốt chửng.

Vì rất háo ăn chuột nên hổ hành thường chui vào các đồng chà chuột (chất trên cạn) để bắt mồi. Ban đêm, người ta đội đèn đi soi (bắt) ếch, nhái lắm lúc bắt được rắn hổ hành đang siết con chuột, vậy là cả cặp đôi này thành món mồi kếp cho người đi săn! Hiện nay rắn hổ hành có giá trị thương phẩm cao nhất trong các loài rắn (khoảng 300 ngàn đồng/kg theo giá tại Đồng Tháp đối với rắn loại 1 từ 500g/con trở lên)/.